

NOWY UKŁAD SIŁ PO I WOJNIE ŚWIATOWEJ - ŁAD WERSALSKI

Traktat wersalski (temat 29) i traktaty mu towarzyszące, całkowicie zmieniły mapę polityczną Europy i wprowadziły nowy układ sił – upadły stare mocarstwa a na ich miejscu pojawiły się nowe.

1. Traktat wersalski 28.06.1919 r.:

- kwestie terytorium – Niemcy utraciły wszystkie swoje kolonie (oddano je pod zarządek Francji i Wielkiej Brytanii oraz Japonii), musiały oddać Francji Alzację i Lotaryngię i na 15 lat Zagłębie Saary, obszary przygraniczne przekazały Belgii, do Polski przyłączono część Wielkopolski i Pomorze Gdańskie bez Gdańska, który został wolnym miastem pod opieką Ligi Narodów. O przynależności Warmii, Mazur, Powiśla oraz Górnego Śląska miała zdecydować plebiscyt (głosowanie mieszkańców)
- kwestie rozbrojenia – poborowa armia niemiecka miała zostać zastąpiona 100 tysięczną armią zawodową, sztab generalny miał zostać rozwiązany, Niemcom zakazano posiadania i produkowania czołgów, samolotów, łodzi podwodnych, gazów bojowych; zmniejszono flotę do kilku jednostek obrony wybrzeża, nakazano zdemilitaryzowanie Nadrenii (demilitaryzacja – rozbrojenie) oraz miała być okupowana przez 15 lat
- gospodarcze – Niemcy miały zapłacić wysokie reparacje wojenne (odszkodowanie), które wynosiło 100 mld marek.
- do traktatu wersalskiego dołączono statut Ligi Narodów i tzw. „Mały traktat wersalski”, który dotyczył ochrony praw mniejszości narodowych w nowych państwach Europy Środkowo – Wschodniej.

Traktat wersalski był traktatem z Niemcami. Osobne traktaty pokojowe podpisano z Austrią, Bułgarią, Węgrami, Turcją.

2. Zmiany w znaczeniu i pozycji poszczególnych państw:

❖ upadek znaczenia Niemiec, Austro – Węgier, Rosji i Imperium Osmańskiego:

- Niemcy – utraciły kolonie i część ziem w Europie, które weszły w skład Polski, Francji, Belgii, Danii,
- Austro-Węgry – nastąpił rozpad Austro-Węgier; na tym obszarze powstały nowe państwa: Polska, Czechosłowacja, Królestwo SHS (od 1929 r. — Jugosławia).
- Rosja – rewolucja doprowadziła do izolacji politycznej tego państwa. Po rewolucji październikowej powstała Rosja Radziecka i republiki rad, zamienione później w ZSRR. Na gruzach carskiej Rosji powstały Litwa, Łotwa, Estonia, Finlandia i Polska.
- Imperium Osmańskie – na gruzach Imperium powstała Republika Turecka (1923), która obejmowała tylko część dawnych ziem. Pozostała część uległa rozproszeniu między: ZSRR (Armenia, Kurdystan), Grecję, Wiochy, Francję, Anglię. Tereny arabskie (Bliski Wschód i Egipt) stały się terenami mandatowymi, które podzielono między Francję (Liban, Syria) i Anglię (Egipt, Irak, Palestyna),

❖ największe znaczenie uzyskały:

Wielka Brytania i Francja na kontynencie europejskim, USA i Japonia poza Europą.

3. Fundamentalne zasady ładu wersalskiego

- utrzymanie układu sił, który powstał dzięki traktatowi wersalskiemu i innym traktatom pokojowym z państwami centralnymi.
- hegemonia Francji i Anglii w Europie.
- nie dopuszczenie do odrodzenia się imperium niemieckiego.
- nie dopuszczenie do rozwoju rewolucji i komunizmu w Europie,
- rozwiązywanie konfliktów na drodze pokojowej — głównym celem było utrzymanie pokoju.

4. Liga Narodów — strażnikiem ładu wersalskiego

- Liga Narodów powstała na mocy traktatu wersalskiego. Rozpoczęła działalność w 1920 r., a jej siedzibą była Genewa. Liga Narodów miała być organizacją skupiającą kraje, które rozwiązywały konflikty między sobą na drodze pokojowej.
- Cele Ligi Narodów: ograniczenie do minimum zbrojeń, zagwarantowanie członkom Ligi suwerenności terytorialnej, zabezpieczenie pokoju między narodami, rozstrzygnięcie konfliktów między członkami Ligi.
- Tylko mocarstwa (W. Brytania, Francja, USA, Włochy, Japonia) miały stałe miejsce w Radzie Ligi Narodów. Pozostałe państwa miały mniejsze znaczenie,
- Ze względu na to, że do Ligi przystąpiły 32 państwa. mogła ona stać się najpotężniejszą organizacją międzynarodową w dwudziestoleciu międzywojennym – miała prawo zastosowania blokady handlowej i finansowej, a nawet siły w celu wyegzekwowania postanowień Ligi wobec członków organizacji. W 1938 r. Liga liczyła już 58 członków.
- W chwili powstania Ligi, Rosja Radziecka i Niemcy nie zostały do niej przyjęte (izolacja polityczna).

Ponieważ Kongres USA nie ratyfikował traktatu wersalskiego wobec tego zarówno Niemcy, Rosja jak i USA znalazły się poza systemem wersalskim

5. Łamanie ładu wersalskiego:

a) przyczyny:

- niezadowolenie państw z postanowień traktatów pokojowych (tak pokonanych jak i zwycięzców); w szczególności Niemiec, ZSRR, Włoch i Japonii. Państwa te dążyły do ich zmiany,
- Skłócenie polityczne Francji i Wielkiej Brytanii, które miały stać na straży postanowień traktatu oraz brak konsekwencji politycznej tych państw
- wykształcenie w Europie i poza nią systemów autorytarnych (Polska, Rumunia, Japonia), faszystowskich (Włochy, Hiszpania) i totalitarnych (ZSRR i III Rzesza), które dążyły do zdobycia władzy nad jak największym terytorium w imię różnych idei, niezgodnych z postanowieniami Konferencji Paryskiej.

b) przejawy:

- **traktat w Rapallo (1922)** między Republiką Weimarską a Rosją bolszewicką — zawierał m.in. tajne porozumienie wojskowe (łamanie postanowień demilitaryzacji Niemiec). W 1926 r. został on potwierdzony poprzez radziecko-niemiecki traktat o wzajemnej neutralności i współpracy.
- **kwestia reparacji** (odszkodowań wojennych) – Republika Weimarska miała spłacać reparacje do 1988 r. Zaniechała jednak spłat ze względu na kryzys gospodarczy. W 1924 r. ogłoszono plan Dawesa polegający na pożyczaniu Republice Weimarskiej pieniędzy (800 mln marek), dzięki której miała spłacić reparacje. To jednak sprawy nie rozwiązało. W 1929 r. ogłoszono plan Younga (1929) – rozłożenie spłat reparacji na 36 rat do 1988 r oraz ich obniżenie; udzielenie nowej pożyczki.